

ФОРМИ ТА МЕТОДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Пісоцька К. О.

ВСТУП

Сьогодні реалії поліцейської діяльності констатують той факт, що суспільство все більш негативно реагує на використання примусових заходів поліцією до осіб під час забезпечення правопорядку. Окрім цього, діяльність поліції знаходиться «під пильним прицілом» ЗМІ, захисників та членів громадських організацій, волонтерів, антигромадських угруповань, міжнародних експертів. Експерти та фахівці з даного питання зазначають, що показником ефективності роботи правоохоронних органів у сфері захисту прав, свобод та недоторканності людини, є рівень довіри населення до таких органів. Тому саме він є вектором для розвитку діяльності поліції в цілому. Звичайно ж, Україна, як демократична країна, вже зробила крок вперед для посилення захисту прав людини та здійснила правоохоронну реформу у 2016 році, змінивши акценти в сфері призначення поліції з карального на сервісний орган. Це в свою чергу вимагає застосування таких методів адміністративного впливу, які будуть дозволяти поглиблювати довіру до поліції, зменшувати кількість правопорушень, а також підвищувати правосвідомість громадян.

Дана проблематика також стосується підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, які безпосередньо стикаються з правопорушеннями, вчиненими дітьми та відносно дітей. Тому для забезпечення ефективної адміністративної діяльності ювенальної превенції вважаємо за необхідне визначити поняття та охарактеризувати методи діяльності поліції в сфері захисту прав дитини спеціально уповноваженими підрозділами Національної поліції.

1. Метод переконання в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України

Проблематикою адміністративно-правових методів, що застосовуються підрозділами Національної поліції України у сфері захисту прав дітей, досліджували О. М. Дручек, М. В. Дуженков, Л. В. Могилевська, А. В. Рум'янцева-Козовник, Н. В. Коломоєць, І. В. Іщенко, Р. В. Миронюк, Р. М. Опацький. Однак питання щодо методів діяльності підрозділів ювенальної превенції в сучасних умовах серед науковців не вивчалися.

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції здійснюється за допомогою прямих та непрямих засобів впливу на волю об'єкта своєї діяльності в межах компетенції, що визначена законодавством. Такі засоби та прийоми впливу на об'єкта діяльності називають методами. Хочемо зазначити, що використання методів адміністративної діяльності підрозділами ювенальної превенції в порівнянні з іншими підрозділами, що здійснюють превентивну діяльність, є найспецифічною, адже об'єктом такого впливу є неповнолітня особа та її оточуюче середовище. Тому проблематика застосування методів до неповнолітнього полягає в тому щоб мета впливу на об'єкта, тобто дитину, була виправдана обраними засобами, що використовує суб'єкт, у даному випадку підрозділи ювенальної поліції.

Для визначення та надання характеристики поняттю «методи адміністративної діяльності ювенальної превенції Національної поліції України» проаналізуємо наукові погляди вчених, що досліджували дану проблематику.

У підручнику за загальною редакцією О. М. Бандурки поняття «методи адміністративної діяльності поліції» тлумачиться як передбачені адміністративно-правовими нормами засоби, прийоми і способи, за допомогою яких поліція здійснює вплив на суспільні відносини з метою реалізації своїх правоохоронних завдань та функцій¹.

Карась О. В. під методом адміністративної діяльності Національної поліції розуміє цілеспрямований спосіб поведінки, набір дій та засобів, які повторюються і ведуть до вирішення завдань із забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги².

Ю. П. Битяк під адміністративно-правовим методом розуміє способи та прийоми безпосереднього й цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах і відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян³.

¹ Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посібн. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

² Карась О. В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в Законі України «Про Національну поліцію». *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. 114 с.

³ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 158–159.

Зважаючи на викладене вище, констатуємо, що сутність методів, які застосовує у своїй діяльності поліція в сфері захисту прав дитини полягає у наступному: 1) вони є засобом досягнення поставленої мети, завдань та функцій підрозділів ювенальної превенції; 2) визначені адміністративно-правовим законодавством та застосовуються лише у межах компетенції; 3) характеризуються повторюваністю вчинених дій; 4) застосування методів носить комплексний характер 4) відображають волю держави, повноваження юридично-владного характеру⁴

Щодо методів адміністративної діяльності поліції в сфері захисту прав дитини, то О. М. Дручек зазначає, що це засоби реалізації цілей, задач і функцій превентивного характеру, що їх реалізують служби та підрозділи Національної поліції України з метою виконання покладених на них завдань у сфері забезпечення прав і свобод дитини⁵.

Ми лише частково погоджуємося із думкою науковця, адже інструментом реалізації цілей, задач і функцій підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини виступає багатогранна система органів влади та недержавних організацій, а не лише вірно обрані методи превентивної діяльності, що з визначення вченої, стосовно даного поняття, трактується саме так.

Ще одна наукова позиція стосовно визначення поняття «методи діяльності Національної поліції» викладена Л. В. Могілевською у статті «До характеристики методів діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини». В ній вчена зазначає, що під методами діяльності Національної поліції необхідно розуміти всю сукупність способів, засобів та прийомів, які використовують працівники поліції задля досягнення єдиної мети, тобто забезпечення прав та свобод дитини в Україні⁶.

Слушною у даному контексті вважаємо наукову позицію І. В. Іщенка, який під адміністративно-правовими методами поліції у сфері ювенальної превенції пропонує вважати систему публічно-владних прийомів та способів здійснення поліцейськими, на підставі та у порядку, передбаченому правовими нормами, адміністративно-правового впливу на неповнолітню особу, суспільство, родину, окремих фізичних, юридичних та посадових осіб з метою усунення факторів, що детермінують девіантну поведінку дітей у будь-яких її негативних

⁴ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 158–159.

⁵ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

⁶ Могілевська Л. В. *Форми діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. Підприємство, господарство і право.* 2020. С. 128–132.

проявах, відвернення можливих шкідливих наслідків, відновлення правового становища та, у разі необхідності, притягнення винних до відповідальності⁷. Науковець зазначив не тільки правові інструменти, за допомогою яких досягається попередження та запобігання дитячій злочинності, але й розширив коло об'єктів впливу. Лише доповнимо, що до прийомів та способів впливу, що здійснюються поліцейськими, на підставі та у порядку передбаченому правовими нормами, як зазначає автор, переважно відноситься лише метод примусу, який врегульований нормами адміністративного права. Інші ж методи, що застосовують підрозділи превенції під час забезпечення захисту прав та свобод дитини лише частково врегульовані на законодавчому рівні.

Таким чином, на основі вищевикладеного, під методами адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції пропонуємо розуміти сукупність засобів та способів впливу на дитину та її оточення, які здійснюють (застосовують) поліцейські підрозділів ювенальної поліції на підставі та у порядку, передбаченому правовими нормами, з метою усунення чинників, що можуть спонукати до протиправної поведінки у дітей або ж для припинення вже вчиненого дитиною правопорушення.

Загальноприйнятою класифікацією методів, які застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини серед науковців є їх поділ на загальні та спеціальні. До загальних методів адміністративної діяльності поліції відносять методи переконання, заохочення та примусу.

В юридичній літературі виокремлюють наступні спеціальні методи діяльності поліції в сфері захисту прав дітей: поліцейське піклування, збирання даних та їх аналіз, профілактичний облік дітей. Ці методи закріплені в «Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України»⁸.

Щодо застосування певного методу в своїй діяльності, то одним із основних завдань адміністративної діяльності поліції в сфері захисту прав дітей є саме профілактична діяльність, що спрямована на запобігання вчиненню дітьми кримінальних і адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які цьому сприяють, вжиття, у межах своєї компетенції, заходів для їх усунення (п. 2 Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України).

⁷ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 1(81). С. 163–166.

⁸ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 19.12.2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. С. 116.

Пріоритетним методом, який застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини, повинен бути метод переконання.

Так, В. Л. Ортинський наголошує, що метод переконання обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави, позаяк вона не може будувати відносини з громадянами будь-яким іншим чином, окрім переконання в правильній спрямованості своєї політики⁹. Карась О. В. підкреслює, що примус за всієї значущості та необхідності застосування до правопорушника має допоміжний характер і використовується у випадках, передбачених законом стосовно діяльності правоохоронних органів загалом і поліції зокрема¹⁰.

Погоджуючись із твердженням науковців додамо, що окрім зазначеного вище, коло суб'єктів впливу під час застосування поліцейськими такого методу як переконання є набагато більшим, ніж під час застосування методу примусу, а також систематичним та добровільним.

Л. В. Могілевська у своєму дослідженні зазначила, що методи діяльності поліції становлять систему, тобто цілісну, внутрішньо узгоджену сукупність, а тому мають застосовуватися комплексно та з урахуванням специфіки правового статусу неповнолітніх і зовнішніх факторів¹¹.

Доречною у даному контексті є і наукова думка О. В. Ткаля, який у своєму науковому дослідженні за темою «Переконання як сучасний метод адміністративно-правового впливу» наголошує, що механізм реалізації адміністративного впливу здійснюється особливими методами, тобто особливими способами дії на процеси (динаміку) та системи (статіку) управління, належну поведінку людей та спонукають їх до певних дій. Такими методами є переконання та адміністративний примус, що є універсальними методами публічного адміністрування. Але примус – це допоміжний метод впливу, що здійснюється в більшості випадків виключно після використання та на підставі переконання¹².

⁹ Ортинський В. Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2014. С. 38–42.

¹⁰ Карась О. В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в Законі України «Про Національну поліцію». *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія.* 2019. 114 с.

¹¹ Могілевська Л. В. Форми діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Підприємство, господарство і право.* 2020. С. 128–132.

¹² Ткаля О. В. Переконання як сучасний метод адміністративно-правового впливу. *Право і суспільство.* 2018. С. 162–166.

Таким чином можемо стверджувати, що переважна більшість науковців дійшли висновку, що метод переконання має бути першочерговим (основним) методом в адміністративній діяльності поліції, адже такий метод охоплює більше коло суб'єктів впливу, ніж під час застосування примусу, систематично застосовується, є добровільним та обумовлюється гуманістичним характером побудови правової держави.

Проблеми визначення переконання як методу управління в загальному розумінні, так і його особливостей, займалися багато вітчизняних та зарубіжних учених. Так, Р. М. Опацький зазначає, що метод переконання полягає в формуванні у керованого суб'єкта впевненості у раціональності й законності прийнятого рішення і налаштуванні на добровільне його виконання¹³.

У підручнику з адміністративного права за редакцією Ю. П. Битяка переконання визначається як особливий засіб правового впливу, який полягає у тому, щоб суб'єкти державного управління додержувалися певних вимог унаслідок їхнього внутрішнього визначення, а не через сліпе підкорення велінням влади¹⁴.

Професорка Сілезького політехнічного університету (Польща) О. Гражина у своєму дослідженні «Загальна характеристика процесу переконання» акцентує увагу на тому, що метод переконання – це метод впливу суб'єкта, який полягає у тому, щоб спонукати об'єкта до прийняття необхідних поглядів і цілей на основі переконання, їх зацікавлення, розуміння та схвалення намірів¹⁵.

Щодо вузького розуміння, то у науковій юридичній літературі багато досліджень присвячено визначенню поняття методу переконання. Так Н. В. Машніцька розглядає його як вплив на правосвідомість громадян, що здійснюється шляхом проведення заходів виховного, заохочувального, роз'яснювального та іншого характеру, з метою переконання громадян в обґрунтованості, доцільності та необхідності добровільного та сумлінного додержання встановлених державою норм і правил, а також заходів, що проводяться органами влади, з метою реалізації державної політики у сфері охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, запобігання та протидії правопорушенням¹⁶.

¹³ Опацький Р. М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2020. 457 с.

¹⁴ Дудченко В. В. Діяльність владних структур у питаннях профілактики правопорушень у дитячому середовищі. *Юридичний вісник*. Одеса : Гельветика. 2020. № 1. С. 306–311.

¹⁵ Grażyna O. Gólna charakterystyka URL: procesuperswazji, *Zeszyty Politechniki, Slaskie: Organizacja i Zarzadzanie*, z. 33, Gliwice 2005. S. 15–32.

¹⁶ Машніцька Н. В. Сутність переконання як методу адміністративної діяльності міліції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. С. 204–210.

На думку Ткаля О. В., переконання – це метод адміністративного впливу правового та неправового характеру, що передбачає добровільне, усвідомлене застосування спеціальних заходів морального, психологічного та матеріального впливу на волю, поведінку, свідомість особи з метою формування правової свідомості, звички дотримуватись законів та профілактики правопорушень¹⁷.

В окремих випадках переконання розглядається, як комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів впливу на свідомість і поведінку людей з метою формування у них правильних переконань, розуміння необхідності добровільно та сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм¹⁸.

У підручнику за редакцією О. М. Бандурки переконання визначається «як система заходів виховного та заохочувального характеру, спрямованих на формування у об'єктів управління звички добровільно виконувати вимоги правових норм»¹⁹.

Деякі вчені виділяють такий окремий метод, як метод пропаганди та стимулювання, інші ж – отожднюють їх з методом переконання.

З даного дискусійного питання наша наукова позиція збігається з науковою позицією американських науковців, професорів психології в Університету Каліфорнії, Ентоні Пратканіс та Елліот Аронсон, які у своєму дослідженні «Епоха пропаганди пропозицій» наголошують на тому, що важливо розрізняти метод пропаганди від методу переконання. Вони зазначають, що метод пропаганди полягає у вмілому використанні гасел, символів, зображень, що впливають на наші упередження та емоції; це нав'язливе повідомлення про бажану поведінку, яка має на меті спонукати реципієнтам «добровільно» прийняти цю бажану поведінку та видавати як свою». Натомість, під час використання методу переконання, інструментом виступають аргументації, дискусії, обговорення, де об'єкт бажаного впливу може як підтримати, так заперечити бажану поведінку»²⁰.

Щодо методу переконання саме у діяльності поліції в сфері захисту прав дітей, то О. М. Дручек зазначає, що метод переконання у діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини – це здійснення виховних, роз'яснювальних і заохочувальних заходів із метою формування у дитини та у її середовищі

¹⁷ Ткаля О. В. Переконання як сучасний метод адміністративно-правового впливу. *Право і суспільство*. 2018. С. 162–166.

¹⁸ Дембіцька С.Л. Переконання як психологічний метод застосування адміністративного примусу. *Право і суспільство*. 2015. С. 131–135.

¹⁹ Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.

²⁰ Pratkanis A, Aronson E. 2003. *Age of propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion*. New York, 2001. 384 с.

законослухняної поведінки, дисциплінованості, розуміння необхідності чіткого виконання правових приписів²¹.

Отже, можемо сформуванати поняття методу переконання підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини наступним чином – це виконання заходів профілактичної спрямованості з метою формування у дитини внутрішньої свідомої потреби у законній поведінці.

Такими заходами можуть бути: виховна бесіда як з дітьми, так і особами з оточення дитини; обговорення та роз'яснення можливих негативних наслідків вчинення правопорушення; відвідування родин, які характеризуються як неблагополучні; надання інформаційно-правової допомоги дитині та особам з її оточення, зв'язок ювенального поліцейського з психологами та педагогами навчального закладу на предмет можливого вчинення дітьми правопорушень; залучення до наукових, пізнавальних та ігрових заходів; виступи поліцейського на телебаченні, надання інтерв'ю; інформаційні заходи; гаряча лінія для дітей.

Зауважимо, що за умов формування в українському суспільстві нових суспільних цінностей та збільшення ролі громади у побудові партнерських взаємовідносин з поліцією, значення методу переконання важко переоцінити, тим більше, якщо йдеться про роботу з дітьми. Адже саме в процесі роз'яснення, переконання відбувається сприйняття та усвідомлення майбутнім громадянином ідеї цінності права, набуваються правові знання та навички законослухняної поведінки.

Поділяємо думку про те, що водночас із переконанням, у системі методів управлінської діяльності важливу роль відіграє ще один «позитивний» метод, а саме – моральне чи матеріальне заохочення²². Щодо впровадження даного методу в діяльність поліцейських підрозділів ювенальної превенції то, для прикладу, він може застосовуватися у вигляді грамоти чи оголошення подяки від підрозділів поліції, надання путівки, проведення екскурсії по спеціальних полігонах чи підрозділах поліції, нагородження цінним подарунком тощо. Звичайно, даний метод частково застосовується поліцейськими і сьогодні, але це скоріше епізодичні випадки, ніж систематичні.

²¹ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

²² Ляшук Р. М. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних органів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. С. 148–150.

2. Адміністративний примус в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України

Адміністративний примус займає важливе місце в правозастосовній системі України, за допомогою його застосування реалізуються найважливіші правоохоронні функції органів поліції. Адміністративний примус є, насамперед, самостійним різновидом державного (правового) примусу. Правовий примус виявляється, перш за все, у різних формах відповідальності: кримінальній, адміністративній, дисциплінарній і майновій, які несуть громадяни, посадові і юридичні особи, що допустили правопорушення, а також у застосуванні уповноваженими державними органами та посадовими особами інших заходів примусового впливу щодо осіб, які добровільно не виконують вимоги правових норм²³.

Слушно у своєму дослідженні зазначає А. М. Іваницький про те, що державна влада, а також уповноважені суб'єкти органів державної влади здійснюють примус через норми права і вказаний примус є невід'ємною рисою права. Головна умова права в будь-якій державі – це легітимне вчинення примусу з боку особи, спеціально уповноваженої на його застосування. Є цілком логічним висновок про те, що норми права неможливо виконувати без спеціально уповноважених органів, які уповноважені захищати дотримання таких норм права, в тому числі і шляхом застосування заходів примусу²⁴.

За своєю соціально-правовою природою адміністративний примус є органічною складовою державного примусу²⁵. Найчастіше під примусом розуміють психологічний або фізичний вплив на певних осіб з метою спонукання, примусування їх виконувати правові норми²⁶.

Звичайно ж, державний примус має бути заходом крайньої необхідності, що використовується уповноваженою особою в межах, визначених законом.

В адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції метод адміністративного примусу також є одним із важливих методів діяльності. Та водночас серед усіх методів у діяльності ювенального

²³ Йосипів А. О. Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 381–392.

²⁴ Весельська Т. А. Адміністративне затримання за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій: особливості оскарження в адміністративному судочинстві. *Вибори і демократія*. 2009. № 2 (20). С. 34–39.

²⁵ Опацький Р. М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації: монографія. Дніпро: ДДУВС, 2020. 457 с.

²⁶ Коломоєць Т. О., Гулевська Г. Ю. Адміністративне право України: навч. посібн., 2007. Київ. С. 55.

поліцейського, примус є правовим інструментом, що відноситься до найбільш жорстких засобів впливу.

На сьогодні кожна правова держава світу використовує примус як один із невід'ємних елементів у системі заходів управління, в тому числі і по відношенню до неповнолітніх. Але це не віднімає того, що в науковому середовищі існує проблематика застосування адміністративного примусу в діяльності ювенального поліцейського в сфері забезпечення прав і свобод дитини. Частина науковців вважають, що даний метод є недопустимим, адже здебільшого суб'єктом впливу виступає дитина, що буде характеризуватися як юридичне насильство по відношенню до неповнолітнього. Інша частина наукової спільноти переконана, що примус є допустимим і необхідним правовим знаряддям у забезпеченні правового порядку та захисті прав та інтересів громадян та дітей, зокрема.

Питанню застосування адміністративного примусу, зокрема і підрозділами Національної поліції, присвятили свої праці такі вітчизняні науковці: В. Авер'янов, О. Бандурка, Д. Бахрах, Є. Безсмертний, Ю. Битяк, О. Кобзар, С. Ківалов, А. Комзюк, Т. Коломоєць, Р. Миронюк, Р. Опацький, М. Пелех, В. Шкарупа та інші. На сьогодні таке поняття як «адміністративний примус» не зустрічається в жодному нормативно-правовому акті. Однак, як свідчить аналіз наукової літератури, незважаючи на велику кількість наукового доробку в сфері адміністративного примусу, з питання здійснення адміністративного примусу в адміністративній діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України наразі практично відсутні будь-які дослідження.

Розглянемо наукові позиції на предмет визначення поняття адміністративного примусу. Так А. Л. Поліщук зазначає, що адміністративний примус – це різновид державного примусу (окремий інститут адміністративного права), який за своєю суттю є втручанням у сферу правових інтересів правопорушника, інших суб'єктів права. Йому, як і державному примусу в цілому, властиві характерні риси, сутність яких зводиться до використання державними органами способів примусового характеру з метою забезпечення належного поведіння людей²⁷.

М. І. Пелех вважає що адміністративний примус – це система засобів впливу (психологічного або фізичного) на поведінку та свідомість учасників суспільних відносин, який здійснюється уповноваженими особами органів державної влади на підставі правових норм, з метою превенції вчинення адміністративних правопорушень, а також

²⁷ Поліщук А. О. Забезпечення прав людини при застосуванні заходів адміністративного примусу поліцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : НДІ Публічного права, 2017. 178 с.

присічення їх вчинення та спонукання таких учасників суспільних відносин до правомірної поведінки²⁸.

Погоджуємося з даною науковою позицією авторів, адже встановлюючи співвідношення між поняттям адміністративного та державного примусу варто зазначити, що адміністративний примус є одним із видів державного примусу.

Цікавою є думка А. Т. Комзюка, який вважає, що примус (вимушене насильство) є контрнасильством, право на яке державі делегувало суспільство, і тому зазначене явище має моральне і правове обґрунтування²⁹.

На нашу думку дана позиція автора доволі нестандартна, частково ми з нею погоджуємося, та все ж таки науковцем не досить всебічно розкрито сутність адміністративного примусу, зокрема він не вказав об'єктів та суб'єктів адміністративного примусу, систему засобів або ж яким шляхом буде досягнуто дане поняття.

С. В. Ківалов та Л. Р. Біла зазначає, що адміністративний примус – це владне, здійснюване в односторонньому порядку і в передбачених правовими нормами випадках застосування від імені держави до суб'єктів правопорушень: по-перше, заходів попередження правопорушень; по-друге, запобіжних заходів щодо правопорушень; по-третє, заходів відповідальності за порушення нормативно-правових положень³⁰.

Частково погоджуємось з визначенням авторів, зокрема науковці вперше зазначають таку характерну особливість адміністративного примусу як застосування в односторонньому порядку.

Питанням визначення поняття адміністративного примусу займалися багато інших вчених. Так, на думку О. М. Дручек поняття адміністративного примусу слід визначити як застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного (фізичного) та іншого характеру з метою охорони відповідних

²⁸ Пелех М. І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07, Київ, 2021. 229 с.

²⁹ Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Націон. універс. внутр. справ, 2002. 345 с.

³⁰ Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України : навч.-метод. посібник. 3 вид. Одеса, 2006. С. 116.

суспільних відносин шляхом попередження і припинення правопорушень, а також покарання за їх вчинення³¹.

Має місце точка зору, яка прагне об'єднати вищезазначені наукові позиції. Зокрема, Т. Коломоєць вважає, що адміністративний примус – це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного або психологічного впливу уповноважених державних органів, а у деяких випадках і громадських організацій, на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин в межах окремого адміністративного провадження задля запобігання та припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, запобігання та локалізації наслідків надзвичайних ситуацій³².

Хочемо також зазначити, що безпосередньою метою застосування адміністративного примусу є превенція адміністративних правопорушень та припинення протиправної поведінки в момент її вчинення та опосередкованою метою – захист суспільних прав та інтересів всіх членів суспільства.

Що ж до визначення поняття адміністративного примусу у діяльності Національної поліції, зокрема в діяльності підрозділів ювенальної превенції, серед наукових досліджень не багато вчених, які б займалися вивченням цього питання. Деякі науковці зазначають, що адміністративний примус (у діяльності правоохоронних органів) – це визначений нормами публічного права спосіб офіційного фізичного чи психологічного впливу посадових осіб правоохоронних органів на свідомість та поведінку фізичних і юридичних осіб, навіть усупереч їх волі та бажанню, у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їх прав, свобод та інтересів, що здійснюється з метою охорони суспільних відносин, шляхом попередження і припинення правопорушень та притягнення винних до юридичної відповідальності³³.

³¹ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

³² Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник, 2012. 528 с.

³³ Максименко О. В. Окремі функції державних органів та установ з реалізації ювенальної політики в Україні. *Бюлетень з обміну досвідом роботи*. Управління видавничо-поліграфічної діяльності ГШ МВС України, 2010. С. 67–72.

М. І. Пелех розуміє адміністративний примус у діяльності Національної поліції України як застосування уповноваженими особами підрозділів Національної поліції України до учасників суспільних правовідносин, які порушують адміністративно-правові приписи, заходів адміністративного впливу, що мають на меті забезпечення публічної безпеки та порядку в суспільних відносинах, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, шляхом превенції та припинення правопорушень³⁴. Цікавою є думка про те, що адміністративний примус – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення³⁵.

Щодо методу примусу в діяльності поліції відносно неповнолітнього то О. М. Дручек зазначає, що метод примусу у діяльності Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини – це застосування передбачених законодавством заходів впливу на правопорушника з метою охорони суспільних відносин у зазначеній сфері³⁶.

Важливим є розуміння того, що адміністративний примус, який застосовують підрозділи ювенальної превенції, здебільшого визначається тим, що основним об'єктом адміністративної діяльності підрозділу є неповнолітні, адже заходи примусу можуть застосовуватись як до дитини, що скоїла правопорушення, так і до інших, які вчинили правопорушення у відношенні до дитини. Для більш глибокого розуміння сутності адміністративного примусу, розглянемо його класифікацію.

Спроби вчених та дослідників щодо формування класифікації заходів примусу в адміністративній діяльності поліції призвело до великої кількості наукових позицій в цій сфері. Принциповою дилемою щодо класифікації заходів примусу виступає розподіл та віднесення тих чи інших заходів примусу до різних груп та категорій. Одні вчені обирають основним критерієм класифікації заходів

³⁴ Пелех М. І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07, Київ, 2021. 229 с.

³⁵ Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібн. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

³⁶ Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

примусу суб'єкт чи об'єкт впливу³⁷, інші – мету їх застосування³⁸. Проблемою класифікації примусу є також те, що в законодавчій системі України у даному напрямі відсутній єдиний профільний закон. На сьогодні застосування заходів адміністративного примусу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України передбачено низкою нормативно-правових актів.

Так в Законі України «Про Національну поліцію» у Розділі V «Поліцейські заходи» передбачено заходи адміністративного примусу, які застосовуються поліцейськими, зокрема підрозділами ювенальної превенції, для виконання своїх повноважень.

Як бачимо, законодавець надав визначення адміністративного примусу в діяльності поліцейських, закріпивши його таким поняттям як «поліцейські заходи». Тому для більш глибокого розуміння чи є поняття «заходи адміністративного примусу, що відносяться до компетенції поліції» та «поліцейські заходи» тотожними в рамках адміністративної діяльності поліцейських, пропонуємо їх дослідити та порівняти.

Вперше законодавець дав визначення поняттю поліцейського заходу, розкрив вимоги, які висуваються до нього та передбачив чіткий перелік як самих поліцейських заходів, так і підстав їх застосування. Але запропонований поділ поліцейських заходів відрізняється від найбільш визнаної в теорії адміністративного права класифікації заходів адміністративного примусу, яка бере за основу мету застосування заходів і поділяє заходи адміністративного примусу на три види (групи): адміністративно-попереджувальні заходи; заходи адміністративного припинення (загального і спеціального призначення); заходи адміністративної відповідальності³⁹.

Однак в Законі України «Про Національну поліцію» поділу на групи чи види заходів примусу немає, натомість є перелік превентивних поліцейських заходів та поліцейських заходів примусу. Так, згідно ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський може застосувати такі превентивні заходи: 1) перевірка документів особи; 2) опитування особи; 3) поверхнева перевірка і огляд; 4) зупинення транспортного засобу; 5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування

³⁷ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. Вип. 1 (81) 2018. С. 163–166.

³⁸ Пелех М. І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Київ, 2021. 229 с.

³⁹ Коломोєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс. Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; 9) застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 10) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 11) поліцейське піклування. Окремою статтею законодавець виокремлює поліцейські заходи примусу. Так, згідно ст. 31, поліцейський під час виконання повноважень може застосовувати такі заходи примусу: 1) фізичний вплив (сила); 2) застосування спеціальних засобів; 3) застосування вогнепальної зброї⁴⁰.

Досліджуючи дану проблематику хочемо зауважити, що застосовуючи поліцейські заходи (превентивні заходи чи заходи примусу), уповноважені посадові особи керуються нормами адміністративно-правового законодавства.

Вивчаючи це питання К. В. Чишков та В. О. Іванцов також притримувались даної позиції. У своєму дослідженні вони зазначили, що застосування адміністративно-примусових заходів здійснюється на основі норм права. Виходячи зі змісту ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські заходи можуть передбачатися не лише зазначеним законом, Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими, проте лише законодавчими актами. Отже, до переліку адміністративно-примусових заходів уявляється за можливе віднести лише ті, застосування яких урегульовано нормами адміністративного права⁴¹.

О. Ткаля також зазначає, що заходи адміністративно-правового примусу – це ефективний і розгалужений комплекс зовнішніх форм прояву адміністративно-примусової діяльності органів забезпечення правопорядку⁴².

Таким чином, можемо зробити висновок, що превентивні заходи та заходи примусу є заходами адміністративного примусу. В той же час

⁴⁰ Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019>

⁴¹ Іванцов В. О., Чишков К. В. Співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції та поліцейських заходів. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)* : збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (Харків, 25 листопада 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 136–138.

⁴² Ткаля О. В., Стрельцова Є. Л., Козаченка О. В. Адміністративно-правовий вплив на неправомірну поведінку: теоретичний аспект. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія. Миколаїв: Іліон, 2016. С. 425–450.

хочемо наголосити на тому, що дані поняття не є тотожними, адже Закон України «Про Національну поліцію» не надає вичерпний перелік всіх заходів адміністративного примусу, які здійснюють поліцейські, в тому числі і поліцейські ювенальної превенції.

Так М. І. Пелех стверджує, що заходи адміністративного примусу також передбачено і в інших нормативно-правових актах, в тому числі і у главі 20 КУпАП. Таким чином, слід констатувати, що аналізовані поняття співвідносяться як ціле та частина, адже поняття «адміністративний примус у діяльності Національної поліції України» включає у себе поняття «поліцейські заходи»⁴³.

На основі вищевказаних наукових позицій, пропонуємо актуальне визначення в рамках нашого дослідження. Отже, заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції – це вчинення певних дій уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з метою попередження, припинення та запобігання правопорушень, що вчиняються дітьми та відносно дітей, які урегульовані нормами адміністративного права та застосовуються в примусовому порядку.

Поліцейські заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції, характеризуються такими особливостями:

1) застосовуються лише поліцейськими підрозділів ювенальної превенції Національної поліції; 2) здійснюються на підставі та у межах спеціально визначених норм (закони України «Про Національну поліцію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та іншими нормативно-правовими актами); 3) метою застосування є запобігання та припинення правопорушення в даний момент, тобто вимога певної дії та настання фактичного результату; 4) згідно чинного законодавства можуть мати превентивний або примусовий характер; 5) їх застосування характеризується обов'язковим процесуальним оформленням, що уможливає його оскарження у разі порушення правових норм поліцейськими під час застосування заходу примусу; 6) здійснюється за допомогою словесних та фізичних дій.

⁴³ Пелех М. І. Щодо співвідношення понять «заходи адміністративного примусу, які застосовуються національною поліцією» та «поліцейські заходи». *Право як ефективний суспільний регулятор* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.

Підставами для застосування поліцейського заходу є юридичні та фактичні передумови. До юридичних передумов застосування поліцейського заходу слід віднести: 1) закріплення на рівні Закону України «Про Національну поліцію» (або Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів) покладених на поліцію повноважень щодо застосування певних поліцейських заходів; 2) законодавчо закріплені вимоги, порядок та процедура вчинення та оформлення поліцейських заходів; 3) законодавчо закріплені умови, за яких може застосовуватися той чи інший поліцейський захід⁴⁴.

Поліцейські заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції передбачені такими базовими нормативно-правовими актами: 1) Закон України «Про Національну поліцію»; 2) Кодекс України про адміністративні правопорушення; 3) Інструкція з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України та інші.

Єдиного підходу щодо розподілу заходів адміністративного примусу за певними критеріями немає, хоча поступово в науковому середовищі (правовому полі) сформувались так звані доктринальні підходи щодо класифікації заходів адміністративного примусу.

В. К. Колпаков виділяє заходи адміністративного попередження, запобіжні адміністративні заходи й заходи відповідальності за порушення нормативно-правових положень⁴⁵.

С. М. Брайченко, розглядаючи види заходів адміністративного примусу, що вчиняються працівниками Національної поліції, зауважує, що заходи адміністративного примусу слід розглядати як комплекс заходів примусового характеру, що застосовуються в правоохоронній діяльності для профілактики, виявлення, недопущення правопорушення, забезпечення громадської безпеки і громадського порядку повсякденно та за різних надзвичайних обставин, а метою адміністративного припинення є примусове припинення порушень правових норм, забезпечення подальшого застосування заходів юридичної відповідальності до порушника; усунення шкідливих наслідків правопорушення; відновлення попереднього правомірного стану тощо⁴⁶.

⁴⁴ Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібн. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

⁴⁵ Колпаков В. К. Адміністративне право України : навч. посібн. Київ : Юрінком-Інтер, 2003. 544 с.

⁴⁶ Брайченко С. М. Оскарження в адміністративному судочинстві заходів адміністративного примусу, які застосовуються поліцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.

Власну класифікацію заходів адміністративного примусу запропонувала Т. О. Коломоєць. На першому етапі залежно від фактичних підстав вона виокремила такі її підсистеми: а) заходи адміністративного примусу, пов'язані з протиправними діяннями; б) заходи адміністративного примусу, застосування яких не пов'язане із протиправними діяннями. На другому етапі, залежно від мети застосування, заходи, пов'язані з протиправними діяннями, поділено на заходи: а) відповідальності за порушення приписів; б) адміністративного припинення. Примусові заходи, не пов'язані з протиправними діяннями, Т. О. Коломоєць поділяє на дві групи: а) пов'язані з надзвичайними ситуаціями; б) адміністративно-попереджувальні. На третьому етапі заходи адміністративного припинення, залежно від характеру дії, поділено на: а) власне заходи адміністративного припинення; б) заходи адміністративно процесуального примусу⁴⁷.

Дещо іншу класифікацію заходів адміністративного примусу пропонує Л. М. Розін. На думку автора, критерієм класифікації є мета, з якою відповідний захід застосовується, і саме вона визначає підстави і порядок застосування кожного заходу. Автор пропонує наступну класифікацію: 1) адміністративні стягнення, що застосовуються при притягненні до адміністративної відповідальності з метою покарання правопорушника; 2) заходи адміністративного припинення, які використовуються для припинення правопорушення, що вчиняється; 3) заходи процесуального примусу, які дають можливість встановити факт правопорушення, особу правопорушника, скласти документи, передбачені законом; 4) відновні заходи, призначені для поновлення порушеного правопорядку, прав громадян; 5) адміністративно-примусові заходи, що застосовуються з метою попередження правопорушення⁴⁸.

І. В. Іщенко пропонує поділяти заходи примусу, які властиві для ювенальної превенції, за такими критеріями:

1. Залежно від суб'єкта впливу примус поділяється на: а) судовий (розгляд справ щодо неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення у віці від 16 до 18 років; відібрання дітей та позбавлення батьківських прав тощо) – такі засоби можуть застосовувати суди (судді); б) адміністративний (складання протоколів про адміністративні правопорушення дітей, а також їх батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання й навчання дітей; унесення захисних приписів тощо) –

⁴⁷ Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації. Запоріжжя : Поліграф, 2004. 404 с.

⁴⁸ Розін Л. М. Проблеми класифікації мір адміністративного примусу. *Управління і право*. 1982. Вип. 7. С. 182–186.

результат реалізації державно-владних повноважень органами публічного адміністрування; в) громадський або суспільний (вимагання власниками закладів, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладів громадського харчування та уповноваженими ними особами у відвідувачів таких закладів документів, що підтверджують досягнення ними 16-річного віку) – такі заходи мають недержавний характер і можуть застосовуватися представниками громадських організацій, іншими юридичними або фізичними особами.

2. Залежно від об'єкта впливу примусові заходи поділяються на такі: а) що спрямовуються на дорослих осіб (направлення на медичне обстеження й лікування батьків або осіб, які їх замінюють, якщо хвороба перешкоджає виконанню ними батьківських обов'язків); б) що застосовуються лише до неповнолітніх, зокрема дітей певного віку (повернення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей); в) можуть бути застосовані як до дорослих, так і до дітей (відвідування сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання).

3. Залежно від мети застосування адміністративний примус використовують для: а) запобігання вчиненню правопорушень та інших небезпечних подій (опитування особи; унесення офіційного попередження членам сім'ї про неприпустимість учинення насильства в сім'ї); б) припинення адміністративних проступків та забезпечення адміністративного провадження (складення протоколів про адміністративні правопорушення дітей); в) притягнення до адміністративної відповідальності (застосування до осіб віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення, заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП; накладення адміністративних стягнень на батьків (усиновителів) або опікунів (піклувальників), які не виконують обов'язків щодо виховання й навчання дітей); г) адміністративно-правові відновлювальні заходи примусу (направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми)⁴⁹.

Вважаємо думку правознавця такою, що найбільш влучно відображає заходи примусу в діяльності ювенальної превенції Національної поліції України. Науковець доречно зазначив, що примусові заходи залежать також і від об'єкта впливу, адже поліцейські ювенальної превенції можуть як проводити профілактичні бесіди з дитиною, так і складати протокол на батьків або осіб, що їх замінюють. Також хочемо

⁴⁹ Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. Вип. 1 (81) 2018. С. 163–166.

вказати, що вчений вперше детально здійснив класифікацію заходів примусу, зокрема розподіливши їх залежно від суб'єкта впливу на громадський (суспільний), адміністративний, судовий.

Разом з тим, незважаючи на якісний аналіз, науковець здійснював класифікацію заходів примусу у сфері забезпечення прав і свобод дитини через призму всього адміністративно процесуального блоку, але предметом нашого дослідження є виключно адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції. Тому, пропонуємо наступну класифікацію заходів адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції:

1. Заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: а) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно з чинним законодавством, до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); б) затримання і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до чинного законодавства (вказуємо, що під час затримання дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставляння та вибуття); в) виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною, тобто адміністративний привід дитини; г) вимога припинити протиправну поведінку; д) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; е) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; є) проникнення до житла чи іншого володіння особи; ж) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; з) особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; и) доставляння до територіальних районних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; і) взяття на профілактичний облік; і) застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб.

2. Заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення батьків або осіб, що їх замінюють: а) виклик батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною; б) притягнення до адміністративної відповідальності батьків за невиконання ними або

особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей; в) виклик батьків, інших законних представників під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною; г) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; д) виявлення осіб, що втягують дітей у злочинну діяльність; е) відвідування сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання; є) направлення осіб, які вчинили насильство в сім'ї на проходження програми для кривдників.

3. Заходи адміністративного попередження.

Заходи адміністративного попередження, що не пов'язані із вчиненням правопорушення дитиною, батьків або осіб, що їх замінюють: а) повертати до місця постійного проживання, навчання або направляти до спеціальних установ для дітей у термін не більше восьми годин з моменту виявлення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади; б) направлення на медичне обстеження й лікування батьків або осіб, які їх замінюють, якщо хвороба перешкоджає виконанню ними батьківських обов'язків; в) контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо заборони продажу неповнолітнім особам алкогольних, слабоалкогольних напоїв і тютюнових виробів, а також щодо дотримання обмежень перебування дітей у нічний час у закладах, в яких провадиться діяльність у сфері розваг, та закладах громадського харчування; г) відвідування дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, за місцем їх проживання разом із службою у справах дітей для з'ясування умов проживання; д) направлення дитини до відповідного закладу для надання необхідної медичної, психологічної допомоги; е) повернення дітей, яких було підкинуто, або які заблукали, або залишили сім'ю чи навчально-виховні заклади до місця постійного проживання, навчання або направлення до спеціальних установ для дітей; є) перевірка документів; ж) поверхнева перевірка і огляд; з) зупинення транспортного засобу; и) поліцейське піклування.

Вищезазначена класифікація заходів адміністративного примусу, які застосовуються підрозділами ювенальної превенції, визначена наступними нормативно-правовими актами: Кодексом України про адміністративні правопорушення⁵⁰, законами України «Про Національну поліцію»⁵¹, «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні

⁵⁰ Офіційний сайт Національної поліції Данії. URL: <https://politi.dk/virksomheden>

⁵¹ Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019>

установи»⁵², «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁵³, Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженою наказом МВС України⁵⁴.

Дослідження та аналіз правових норм, які визначають методи адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України свідчить про незавершеність стану її організаційного оформлення та потребують ефективних змін. На сьогодні методи примусу, які застосовуються підрозділами ювенальної превенції Національної поліції України, не закріплені чітко у відомчих наказах, а також відсутній їх вичерпний перелік. Суттєвим недоліком зазначеного регулювання є також відсутність профільного Закону у зазначеній сфері та викликана цією обставиною неузгодженість чинних нормативно-правових актів між собою. Зважаючи на це, необхідно розширити наявний перелік адміністративно-правових (примусових) заходів відносно неповнолітнього, а також нормативно закріпити його у законодавстві.

З цією метою вважаємо доцільним доповнити зміст ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію» пунктом 12): поліція для виконання покладених на неї завдань (уповноважені посадові особи) може застосовувати такі заходи адміністративного примусу, що пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною: 1) притягнення до адміністративної відповідальності дітей віком від 16 до 18 років, які вчинили адміністративні правопорушення (зауважимо, що згідно чинного законодавства до неповнолітніх застосовуються заходи впливу, що передбачені ст. 24-1 КУпАП); 2) затримування і тримання не більше 8 годин у спеціально відведених для цього приміщеннях дітей, які залишилися без нагляду, на період до передання їх батькам, законним представникам або до влаштування їх до закладів відповідно до чинного законодавства (зазначимо, що під час затримування дитини, інформація про неї в обов'язковому порядку вноситься до відомостей журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених відповідного органу поліції із зазначенням часу доставляння та вибуття); 3) виклик дітей під час провадження у справі про адміністративне правопорушення, учинене дитиною, тобто адміністративний привід дитини; 4) вимога припинити протиправну поведінку;

⁵² Про органи і служби у справах дітей : Закон України від 24.01.1995 № 20/95. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. С. 35.

⁵³ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

⁵⁴ Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 19.12.2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. С. 116.

5) вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; 6) обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; 7) проникнення до житла чи іншого володіння особи; 8) перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; 9) особистий огляд дитини, речей та документів, які є при ній, а також транспортних засобів; 10) доставляння до територіальних органів Національної поліції України дітей, які вчинили адміністративне правопорушення; 11) взяття на профілактичний облік; 12) застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї з обмеженням щодо застосування до неповнолітніх осіб.

Дослідження заходів адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною у другому розділі дисертаційного дослідження, в тому числі спираючись на вивчений позитивний досвід зарубіжних країн, засвідчило необхідність перегляду віку, з якого настає адміністративна відповідальність.

Так, відповідно до звіту Голови Національної поліції України про результати роботи відомства у період з 2018 по 2020 рік, поліцією зареєстровано злочинів, що вчиненні стосовно дітей у такій кількості: у 2018 році – 4380; у 2019 році – 4082; у 2020 році року майже 3400 злочинів, скоєних стосовно дітей⁵⁵.

Щодо вчинення дітьми правопорушень: у 2018 році – 5700, у 2019 році – 4900, у 2020 році скоєно майже 4400 злочинів⁵⁶. Можемо констатувати, що на сьогодні залишається актуальною проблема дитячої злочинності. Тому необхідним є пошук та якісні зміни як в законодавстві, так і в практичній його реалізації.

Такими рішеннями можуть стати внесення конкретних змін щодо діючого законодавства, наприклад встановлення адміністративної відповідальності з 15 років, а також подальше вивчення досвіду зарубіжних країн для можливості його імплементації у вітчизняне законодавство щодо профілактики правопорушень, що вчиняються дітьми.

Отже, на сьогодні, згідно з чинним законодавством, адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку⁵⁷. Опосередковано, через третіх осіб, законодавець також піддає

⁵⁵ Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2018–2019 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-npu-2019.pdf

⁵⁶ Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навч. посібн. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.

⁵⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

адміністративному стягненню осіб віком від 14 до 16 років шляхом впливу на батьків у вигляді стягнення. Тобто держава використовує батьків у якості так званого «способу впливу» на дитину, якій виповнилося 14 років, але вона ще не підлягає особисто адміністративній відповідальності.

Більшість українських вчених-адміністративістів також дотримуються думки щодо необхідності зниження віку, з якого настає адміністративна відповідальність. Так, Є. Ю. Колосовський, досліджуючи наукові погляди правознавців щодо визначення віку адміністративної відповідальності осіб до 18 років, посилається на позицію І. Ю. Ковальчука, який вказує, що неповнолітні з 14 років повинні нести адміністративну відповідальність через те, що правопорушення, які ними вчиняються, характеризуються підвищеним ступенем суспільної шкоди та їх поширеністю в підлітковому середовищі. Тут же Є. Ю. Колосовський наголошує на доцільності думки Я. М. Шевченка, який також пропонує встановити вік адміністративної відповідальності для неповнолітніх з 14 років, акцентуючи при цьому увагу на загальному психофізіологічному та соціальному рівні розвитку неповнолітніх і співвідношенні з нормами кримінального права, за якими відповідальність настає з 14 років⁵⁸.

Як зазначають Ю. Р. Тріпак, та А. Є. Краковська, варто знизити адміністративну відповідальність неповнолітніх з 16 років до 14, оскільки така особа психічно готова і усвідомлює своє нею правопорушення та негативні наслідки свого діяння. До того ж, більшість правопорушень, скоєних особами до 16 років залишаються безкарними й породжують ще більше свавілля з боку підлітків. А враховуючи, що 14-річний вік фігурує у законодавстві України як найменший, то юридично вірним буде встановлення його і в адміністративному праві України⁵⁹.

Погоджуємося з думкою автора в частині того, що знизивши вік адміністративної відповідальності, дитина буде піддаватися соціальному виправленню та профілактиці особисто, спеціально уповноваженими на те посадовими особами від імені держави. Звичайно ж, при зниженні віку мають бути застосовані санкції не наказового, а виховного, відновного характеру.

Щодо встановлення віку відповідальності з 14 років за адміністративне правопорушення, що вчинене неповнолітнім, як наголошує Є. Ю. Колосовський, вважаємо не досить доцільним. Адже рівень соціальних наслідків та небезпеки при вчиненні кримінального

⁵⁸ Адміністративна діяльність Національної поліції. Загальна частина : навч. посібник / за ред. В. М. Бесчастного. Кривий Ріг : ДЮІ МВС України, 2017. 188 с.

⁵⁹ Ibid..

злочину неповнолітнім є набагато небезпечнішим, ніж при вчиненні адміністративного правопорушення. Тому настання відповідальності саме з 14 років за вчинення адміністративного правопорушення вважаємо необґрунтованим та недоцільним.

На нашу думку, адміністративна відповідальність неповнолітніх в Україні повинна забезпечувати як виховний характер на дитину у формі особливої правової реакції, що проявляється у визначених державою та закріплених в нормативно-правових актах держави заходів матеріального та процесуального характеру, а також бути важелем та механізмом гарантуванням державою, в особі державних органів та установ, захисту прав та інтересів дитини.

Саме тому вважаємо, що доцільно знизити загальний вік адміністративної відповідальності до 15 років щодо всіх видів складу адміністративних правопорушень, але за умови, що при вчиненні адміністративного правопорушення особою віком від 15 до 16 років судом мають застосовуватися лише заходи відновного та виховного характеру. Тому доцільно внести зміни до ст. 12, ст. 13 та ст. 184 КупАП України та викласти їх у наступній редакції: стаття 12 «Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення п'ятнадцятирічного віку»; ч. 1 стаття 13 «До осіб віком від п'ятнадцяти до шістнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються виключно заходи впливу, передбачені статтею 24⁻¹ цього Кодексу»; «Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, крім порушень, передбачених частинами третьою або четвертою статті 173⁻⁴ цього Кодексу – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Ще однією прогалиною в законодавстві є застосування ч. 5 ст. 184 КупАП. Згідно зі ст. 255 КУпАП, уповноваженні посадові особи на складання протоколу (ч. 5 і ч. 6 ст. 184 КУпАП) за невиконання рішення органу опіки і піклування є уповноважені посадові особи органів опіки та піклування. Але на практиці під час невиконання даного рішення тим із батьків, з ким дитина проживає спільно, інша сторона повідомляє про це в Національну поліцію на спецлінію «102», а не в органи опіки і піклування. Проаналізувавши судову практику з даної проблематики, можемо зробити висновки, що процедура фіксування правопорушень, вчинених одним із батьків, що виявляється в невиконанні рішення органу опіки і піклування, відсутня. Про це свідчить досить незначна кількість постанов суду. Переважна більшість містить висновки про необхідність повернення адміністративного матеріалу – для належного оформлення і виконання.

Так, яскравим прикладом є справа № 524/10508/21 Києво-Святошинського районного суду Київської області. Розглянувши матеріали, які надійшли від Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області про притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, українця, громадянина України, проживаючого за адресою: АДРЕСА_1, за ч. 5 ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення, суд встановив: відповідно до протоколу про адміністративне правопорушення від 02.10.2020 ОСОБА_1 не виконав розпорядження голови Києво-Святошинської РДА Київської області від 02.09.2020 № 577 «Про визначення способу участі матері ОСОБА_2 у вихованні малолітньої ОСОБА_3 та спілкуванні з нею», чим порушив ст. 141, 158 Сімейного кодексу України.

Суд, вивчивши матеріали справи про адміністративне правопорушення, а саме: протокол про адміністративне правопорушення серії № 5 від 02.10.2020, приходить до висновку, що дану справу про адміністративне правопорушення необхідно повернути до Києво-Святошинської районної державної адміністрації Київської області для доопрацювання.

Відповідно до вимог ст. 256 КУпАП, у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення, посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення); місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, який передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи. Якщо правопорушенням заподіяно матеріальну шкоду, про це також зазначається в протоколі.

При підготовці справи про адміністративне правопорушення до розгляду, суддею встановлено, що головним спеціалістом при складанні протоколу про адміністративні правопорушення, даних вимог закону дотримано не було, а саме протокол про адміністративне правопорушення не містить дату та час вчинення ОСОБА_1 адміністративного правопорушення, а тому враховуючи те, що ст. 38 КУпАП передбачає строки накладення адміністративного стягнення, суд вважає що дані про дату та час вчинення адміністративного правопорушення є суттєвими для прийняти рішення відповідно до чинного законодавства.

Таким чином, суд приходить до висновку про необхідність повернення адміністративного матеріалу до Києво-Святошинської

районної державної адміністрації Київської області – для належного оформлення і виконання вищевказаних вимог суду в розумні строки⁶⁰.

Аналогічними є багато справ в судовому реєстрі.

З урахуванням вищевикладеного, вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 255 КупАП України у частині, що стосується надання повноважень уповноваженим посадовим особам Національної поліції на складання протоколу за невиконання рішення органу опіки та піклування, та викласти її у наступній редакції: «У справах про адміністративні правопорушення, що розглядаються органами, зазначеними в статтях 218–221 цього Кодексу, протоколи про правопорушення мають право складати: 1) уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції ... частини перша – п'ята, сьома статті 184, ... ».

ВИСНОВКИ

1. Форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України – це групи однорідних адміністративно-правових дій, які реалізуються в межах компетенції підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, що визначені державою, й спрямовані на забезпечення та охорону прав і свобод дитини, захист її законних інтересів, безпеку, припинення та профілактику правопорушень, надання адміністративних послуг та забезпечення адміністративної діяльності підрозділів поліції.

Аналіз норм законодавства та наукових досліджень в сфері форм та методів адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України вказує на недосконалість чинного законодавства у зазначеній сфері та потребує коригування відомчих нормативно-правових актів.

Форми адміністративної діяльності Національної поліції України характеризуються такими особливостями: застосування певної форми визначається виключно органами державної влади; характеризується переважно практичним вираженням діяльності органів і суб'єктів адміністративно-правових відносин; реалізується в межах адміністративно-правових норм, є найбільш розгалуженою та об'ємною формою діяльності.

2. Форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України доречно поділяти на юридичні та організаційні.

⁶⁰ Справа № 303/4980/21. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>

До юридичних форм адміністративної діяльності відносимо: видання актів управління; укладання адміністративних договорів; здійснення інших юридично-значущих дій.

Організаційну форму адміністративної діяльності складають: внутрішньо організаційна діяльність (контроль за діяльністю працівниками, інструктажі працівників, навчання особового складу підрозділу тощо); зовнішньо організаційна діяльність (роз'яснювальна робота серед дітей, батьків, педагогів; профорієнтаційна діяльність серед молоді тощо).

3. Нормативні акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції – це акти, що характеризуються загальним призначенням, тобто вони не визначають певних осіб або ж підрозділ, на які поширюється (покладається) даний акт.

Запропоновано класифікувати акти управління підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України наступним чином: за сферою застосування; за юридичною ознакою; за порядком прийняття; за формою видання; за критерієм юридичної форми вираження; за дією у часі та просторі.

За сферою застосування адміністративні акти поділяються на внутрішньо організаційні та зовнішньо організаційні.

Внутрішньо організаційні акти підрозділів ювенальної превенції – це акти, які видаються з метою упорядкування, врегулювання та забезпечення організації діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, об'єктом яких є співробітники поліції підпорядкованих управлінь, підрозділів, секторів та ін., що здійснюють захист прав дітей.

Зовнішньо організаційні акти підрозділів ювенальної превенції – це акти, які безпосередньо спрямованні на реалізацію завдань підрозділів та забезпечують захист прав і свобод дітей, а також створення належних умов для їх нормального психофізичного розвитку. Об'єктами їх впливу є діти, батьки та особи, що їх заміщують, а також громадяни, організації, державні підприємства та установи, які забезпечують захист прав і свобод дітей.

За юридичною ознакою адміністративні акти підрозділів ювенальної превенції Національної поліції поділяються на індивідуальні та нормативні. За порядком прийняття виділяють такі акти в діяльності підрозділів ювенальної превенції: єдиноначальні, колегіальні, спільні (разом двома або більше суб'єктами), за узгодженістю з іншим органом чи відомством. За дією в просторі нормативно-правові акти поділяються на: загальні (нормативно-правові акти, дія яких розповсюджується на всі підрозділи ювенальної превенції на території всієї держави); спеціальні (нормативно-правові акти, дія яких розповсюджується на підрозділи територіальних органів або

територіальних підрозділів і т. д.). Акти адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції за формою видання прийнято поділяти на усні та письмові.

4. Аналіз методів адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції обумовив висновок про те, що використання методів адміністративної діяльності підрозділами ювенальної превенції в порівнянні з іншими підрозділами, що здійснюють превентивну діяльність, є найспецифічнішою, адже об'єктом такого впливу є неповнолітня особа та її оточуюче середовище. Тому проблематика застосування методів до неповнолітнього полягає в тому, щоб мета впливу на об'єкта, тобто дитину, була виправдана обраними засобами, що використовує суб'єкт, в даному випадку підрозділи ювенальної поліції.

5. Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції здійснюється за допомогою прямих та непрямих засобів впливу на волю об'єкта своєї діяльності, в межах компетенції, що визначена законодавством. Такі засоби та прийоми впливу на об'єкта діяльності називають методами.

6. Під методами адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції пропонуємо розуміти сукупність засобів та способів впливу на дитину та її оточення, які здійснюють (застосовують) поліцейські підрозділи ювенальної поліції на підставі та у порядку, передбаченому правовими нормами, з метою усунення чинників, що можуть спонукати до протиправної поведінки у дітей або ж для припинення вже вчиненого дитиною правопорушення.

7. Загальноприйнятою класифікацією методів, які застосовує поліція у сфері забезпечення прав і свобод дитини, серед науковців, є їх поділ на загальні та спеціальні. До загальних методів адміністративної діяльності поліції відносять метод переконання, заохочення та примусу.

До профілактичних заходів відносять: виховна бесіда як з дітьми, так і особами з оточення дитини; обговорення та роз'яснення можливих негативних наслідків вчинення правопорушення; відвідування родин, які характеризуються як неблагополучні; надання інформаційно-правової допомоги дитині та особам з її оточення; зв'язок ювенального поліцейського з психологами та педагогами навчального закладу на предмет можливого вчинення дітьми правопорушень; залучення до наукових, пізнавальних ігрових заходів; виступи поліцейського на телебаченні, надання інтерв'ю, інформаційні заходи, гаряча лінія для дітей.

8. Метод адміністративного примусу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України – це застосування уповноваженими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України передбачених законодавством заходів

адміністративного впливу на правопорушника, з метою захисту прав та інтересів дитини, а також захисту суспільних інтересів та інтересів інших осіб від протиправних дій неповнолітніх осіб, шляхом превенції та припинення правопорушень. Заходи адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції – це вчинення певних дій уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України з метою попередження, припинення та запобігання правопорушень, що вчиняється дітьми та відносно дітей, які урегульовані нормами адміністративного права та застосовуються в примусовому порядку.

Класифікація заходів адміністративного примусу, які застосовуються уповноваженими посадовими особами підрозділів ювенальної превенції Національної поліції: заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення дитиною; заходи адміністративного примусу, пов'язані з вчиненням правопорушення батьків або осіб, що їх замінюють; заходи адміністративного попередження.

9. Визначено, що одним із напрямів удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції є необхідність в нормативному закріпленні переліку адміністративно-правових (примусових) заходів, впровадження такого примусового заходу як оцінка ризиків вчинення повторного адміністративного правопорушення неповнолітніми, внесення доповнень до чинних відомчих нормативно-правових актів, а також внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так, доцільно внести зміни до статей 12, 13, 184 КупАП України, та викласти їх у наступній редакції: стаття 12: «Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення п'ятнадцятирічного віку»; ч. 1 стаття 13: «До осіб віком від п'ятнадцяти до шістнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються виключно заходи впливу, передбачені статтею 24¹ цього Кодексу»; стаття 184: «Вчинення неповнолітніми віком від чотирнадцяти до п'ятнадцяти років правопорушення, відповідальність за яке передбачено цим Кодексом, крім порушень, передбачених частинами третьою або четвертою статті 173⁴ цього Кодексу, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

АНОТАЦІЯ

У розділі розглянуто форми адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України.

Проаналізовано нормативно-правове забезпечення та досліджено стан наукової проблематики в сфері форм та методів адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції.

Визначено особливості форм адміністративної діяльності, запропоновано класифікацію методів та актів управління підрозділів ювенальної превенції Національної поліції.

Надано визначення поняттям «методами адміністративної діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції», «метод адміністративного примусу в діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України».

Визначено напрямки удосконалення діяльності підрозділів ювенальної превенції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки. Х.: Золота миля, 2011. 584 с.
2. Grażyna O. Gólna charakterystyka URL: procesu superswazji, *Zeszyty Politechniki, Slaskie: Organizacja i Zarzadzanie*, z. 33, Gliwice 2005, s. 15–32.
3. Pratkanis A, Aronson E. 2003. Age of propaganda: The Everyday Use and Abuse of Persuasion. New York, 2001. 384 с.
4. Адміністративна діяльність Національної поліції. Загальна частина : навч. посібник / за ред. В. М. Бесчастного. Кривий Ріг : ДЮО МВС України, 2017. 188 с.
5. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посібн. / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : ХНУВС, 2017. 242 с.
6. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 158–159.
7. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. С. 158–159.
8. Брайченко С. М. Оскарження в адміністративному судочинстві заходів адміністративного примусу, які застосовуються поліцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 20 с.
9. Весельська Т. А. Адміністративне затримання за порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій: особливості оскарження в адміністративному судочинстві. *Вибори і демократія*. 2009. № 2 (20). С. 34–39.
10. Дембіцька С. Л. Переконавання як психологічний метод застосування адміністративного примусу. *Право і суспільство*. 2015. С. 131–135.
11. Дручек О. М. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України як суб'єкта забезпечення прав і свобод дитини : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2018. 254 с.

12. Дудченко В. В. Діяльність владних структур у питаннях профілактики правопорушень у дитячому середовищі. *Юридичний вісник*. Одеса : Гельветика. 2020. № 1. С. 306–311.
13. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2018–2019 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit_2019/zvit-npu-2019.pdf
14. Іванцов В. О., Чишков К. В. Співвідношення адміністративного примусу як методу адміністративної діяльності поліції та поліцейських заходів. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)* : збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (Харків, 25 листопада 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 136–138.
15. Іщенко І. В. Види методів та форм діяльності суб'єктів ювенальної превенції. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 1(81). С. 163–166.
16. Йосипів А. О. Зарубіжний досвід запобігання злочинам, що вчиняють неповнолітні з маргінального середовища. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 381–392.
17. Карась О. В. Особливості закріплення методів адміністративної діяльності Національної поліції в Законі України «Про Національну поліцію». *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія*. 2019. 114 с.
18. Ківалов С. В., Біла Л. Р. Адміністративне право України : навч.-метод. посібник. 3 вид. Одеса, 2006. С. 116.
19. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
20. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс. Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
21. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України : підручник, 2012. 528 с.
22. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації. Запоріжжя : Поліграф, 2004. 404 с.
23. Колпаков В. К. Адміністративне право України : навч. посібн. Київ : Юрінком-Інтер, 2003. 544 с.
24. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків : Націон. універс. внутр. справ, 2002. 345 с.
25. Ляшук Р. М. Методи переконання та примусу в адміністративній діяльності правоохоронних органів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. С. 148–150.

26. Максименко О. В. Окремі функції державних органів та установ з реалізації ювенальної політики в Україні. *Бюлетень з обміну досвідом роботи*. Управління видавничо-поліграфічної діяльності ГШ МВС України, 2010. С. 67–72.

27. Машніцька Н. В. Сутність переконання як методу адміністративної діяльності міліції. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. С. 204–210.

28. Могілевська Л. В. Форми діяльності Національної поліції у сфері забезпечення прав і свобод дитини. *Підприємство, господарство і право*. 2020. С. 128–132.

29. Опацький Р. М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації : монографія. Дніпро : ДДУВС, 2020. 457 с.

30. Ортинський В. Л. Реформування правоохоронної системи у контексті соціально-правового механізму забезпечення прав особистості. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2014. С. 38–42.

31. *Офіційний сайт Національної поліції Данії*. URL: <https://politi.dk/virksomheden>

32. Пелех М. І. Адміністративно-правові засади здійснення адміністративного примусу органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07, Київ, 2021. 229 с.

33. Пелех М. І. Щодо співвідношення понять «заходи адміністративного примусу, які застосовуються національною поліцією» та «поліцейські заходи». *Право як ефективний суспільний регулятор: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Львів, 15–16 лютого 2019 р.). Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 56–59.

34. Поліщук А. О. Забезпечення прав людини при застосуванні заходів адміністративного примусу поліцією : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ : НДІ Публічного права, 2017. 178 с.

35. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

36. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : Наказ Міністерства внутрішніх справ від 19.12.2017 № 1044. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. С. 116.

37. Про Національну поліцію України : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58019>.

38. Про органи і служби у справах дітей : Закон України від 24.01.1995 № 20/95. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 6. С. 35.

39. Розин Л. М. Проблеми класифікації мір адміністративного примусу. *Управління і право*. 1982. Вип. 7. С. 182–186.
40. Справа № 241/4360/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
41. Справа № 303/4980/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
42. Справа № 524/10508/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>
43. Ткаля О. В. Переконавання як сучасний метод адміністративно-правового впливу. *Право і суспільство*. 2018. С. 162–166.
44. Ткаля О. В., Стрельцова Є. Л., Козаченка О. В. Адміністративно-правовий вплив на неправомірну поведінку: теоретичний аспект. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 425–450.
45. Myroniuk R., Matviichuk A., Hrabynikova O., Marchenko O. Foreign Experience of Legal Support Privatization and the Possibility of its Use in Ukraine. *Jurnal Cita Hukum*. Т. 9, № 3 (2021). DOI: <https://doi.org/10.15408/jch.v9i3.22611>.
46. Valieiev R., Polyvaniuk V., Antonenko T., Rebkalov M., Sobakar A., Oliinyk V. (2019). The effects of gender, tenure and primary workplace on burnout of Ukrainian police officers. *Postmodern Openings*. V. 10(4). P. 116–131. URL: <https://doi.org/10.18662/po/97>.

Information about the author:

Pisotska Karina Oleksandrivna,

<https://orcid.org/0000-0002-9108-264>

Lecturer at the Department of Administrative Law,

Procedure and Administrative Activity

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs

26, Gagarin Avenue, Dnipro, 49005, Ukraine